IMPACTUL TEHNOLOGIILOR INFORMAȚIONALE ASUPRA ORGANIZĂRII ȘI FUNCȚIONĂRII PROCEDURII DE ACHIZIȚIE PUBLICĂ

THE IMPACT OF INFORMATION TECHNOLOGIES ON THE ORGANIZATION AND OPERATION OF THE PUBLIC PROCUREMENT PROCEDURE

POSTOLACHI Oxana,
doctorandă, USM
CÂRNAȚ Teodor,
dr. hab., prof. univ., USM

CZU: 347.44:336.25:004

Summary

The information society presupposes "the intensive use of information and communication technologies in all spheres of human activity and existence, with a significant economic and social impact." The implementation of information technologies in public procurement offers opportunities for optimizing costs and procedures for both contracting authorities and economic agents that provide its products and services. Using an e-Procurement system contributes to reducing the costs of procurement processes by significantly minimizing costs annual transactions of the parties involved in the process. Following the use of information technology in the procurement process, the time required to carry out the procurement procedures and the costs for the delivery of documentation is reduced, and transparency and real-time public access to information on public procurement increases significantly.

Keywords*: public procurement, information technology, electronic register, impact, role, electronic, information, internet, resources.*

Ca și în orice domeniu de activitate, obținerea unor informații relevante și actuale influențează pozitiv deciziile adoptate de către organizații, informația fiind considerată a patra resursă, mai importantă chiar decât cele clasice (munca, natura, capitalul). Informațiile ca resurse „fiind generate prin procese de cunoaștere și inovare sunt potențial nelimitate, se dezvoltă în mod progresiv și cumulativ, au o rată de creștere extrem de rapidă, ele se multiplică prin diseminare". Dezvoltarea tehnologiilor de transmitere și prelucrare a informației ca răspuns la creșterea rapidă a necesităților de informare a organizațiilor și indivizilor. Informația poate fi acumulată fără încetare, dar are prin excelență un caracter perisabil. Expansiunea Internetului este o consecință directă a impactului utilizării sale asupra societății, numărul utilizatorilor fiind în continuă creștere. [1, p. 528]

Internetul a devenit, prin serviciul World Wide Web, principalul mediu de informare și comunicare, fiind considerat un mare succes atât tehnologic cât, mai ales, social. Astfel, evoluția civilizației umane a cunoscut o nouă etapă, calitativ

superioară, în care informaţia deţine un loc primordial, cunoscută cu numele de societate informaţională sau societate bazată pe informaţie

Tehnologia informaţiei şi comunicaţiilor (TIC) este denumirea care se oferă unui ansamblu de instrumente şi resurse tehnologice utilizate pentru a comunica şi pentru a creea, difuza, stoca şi gestiona informaţia necesară unui anumit domeniu sau altul.

TIC (tehnologia informaţională şi de comunicaţii) este un termen care include orice dispozitiv de comunicare, de informare sau de aplicare, cuprinzând: radio, televiziune, telefonie mobilă, computere, hardware de reţea şi software, sisteme de satelit şi aşa mai departe, precum şi diverse servicii şi aplicaţii asociate acestora, precum: videoconferinţe şi învăţare la distanţă. TIC este adesea utilizat într-un context special, cum ar fi: TIC în educaţie, sănătate, drept, etc. [2, p. 12]

Tehnologiile informaţionale au modificat foarte mult mai multe domenii de activitate umană cum ar fi: politică, economie, societate, cultură, timp liber etc. Radioul, cinematograful, televiziunea, iar azi şi internetul, au devenit domenii importante de influenţă şi propaganda.

Capacitatea de manipulare a opiniei publice prin intermediul mass-mediei a devenit şi mai evidentă odată cu răspândirea televiziunii. Folosirea imaginilor în scopul de a convinge publicul să cumpere anumite produse a devenit una dintre pietrele de temelie ale dezvoltării noilor tehnologii audiovizuale. Prin intermediul acestora, marile companii puteau nu numai să-şi promoveze marfa (oferta), dar şi să creeze gusturi (cerere). Şi acestea sunt doar câteva exemple care au apărut şi s-au dezvoltat datorită conexiunilor informaţionale. [3, p. 67]

Nici domeniul politic nu a rămas în afara acestor modalităţi de persuasiune. Manipularea opiniei publice (nu totdeauna în sens negativ) devine un element important al relaţiilor cu publicul, fiind inventate cele mai sofisticate tehnologii politice.

La nivel european tehnologia informaţiei şi a comunicaţiilor (TIC) constituie un element motor esenţial al competitivităţii şi reprezintă unul dintre sectoarele industriale cheie ale secolului 21. În 2007, industria europeană a TIC a înregistrat o cifră de afaceri de 670 de miliarde de euro şi a reprezentat peste 5 % din ocuparea totală a forţei de muncă în UE.

Tehnologia europeană a informaţiei şi a comunicaţiilor necesită condiţii cadru propice pentru a contribui pe deplin la obiectivele în materie de creştere şi de ocupare a forţei de muncă şi, în acest context, standardizarea joacă un rol important. Mai mult, dat fiind că instrumentele TIC sunt utilizate în toate sectoarele economice, o politică europeană eficace de standardizare a TIC poate încuraja adoptarea mai rapidă a unor noi tehnologii şi aplicaţii, contribuind prin aceasta la competitivitatea economiei europene în ansamblu. [4]

Dacă facem o incursiune istorică menţionăm că în 1925 Englezul John Bird înfiinţează prima societate de televiziune din lume. În anul 1928 are loc introducerea teletipului. În anul 1933 are loc inventarea radioului FM. În 1936 apare prima emisiune

televizată cu ocazia olimpiadei din Berlin. În 1937 prima emisiune TV din România. În 1948 apare televiziunea prin cablu. În 1950 are loc apariţia televiziunii color în SUA, iar în 1958 apare prima emisiune a t. eleviziunii din Republica Moldova.

Istoria TIC-ului a fost imparţită în 4 perioade de bază: premecanică, mecanică, electromecanică şi electronică. Perioada premecanică a durat între anii 3000 î. H. şi 1450 d. H. A fost adoptat primul alfabet şi primul sisitem de numeraţie, a fost pentru prima dată recunoscut conceptul cifrei zero şi a fost descoperit primul calculator: abacul.

Perioada mecanică s-a menţinut între anii 1450 şi 1840. În această eră s-au inventat o mulţime de mecanisme, cum ar fi: pascalinul (Blaise Pascal), calculatorul (Gottfried Wilhelm von Leibniz), motorul analitic (Charles Babbage) etc.

Era electromecanică a început în 1840 şi s-a sfârşit în 1940. Avansul-cheie realizat în această perioadă a fost descoperirea metodelor de valorificare a energiei alectrice. Cunoştintele şi informaţiile puteau fi deja transformate în impulsuri electrice. Tot atunci au fost puse bazele telecomunicaţiilor. A fost inventat acumulatorul voltaic, alfabetul Morse (Samuel Morse), telegraful, telefonul (Alexander Graham Bell), radioul (Guglielm). [5, p. 18]

Noile tehnologii au avut un impact asupra mediului ambiant, asupra omului. Avand în vedere ca ştiinţa a evoluat foarte rapid în ultimii ani, mediul, precum şi omul a fost afectat din mai multe puncte de vedere, în diferite domenii. Viaţa de zi cu zi a omului s-a schimbat devenind o viaţă care, putem spune, este controlată de noile tehnologii.

Totuşi TIC joacă un rol important în:

- îmbunătăţirea competitivităţii în întreaga economie; stimularea inovaţiei;
- creativitate şi eficienţă; dezvoltăre ştiinţifica şi tehnologica în diverse domenii, precum medicină şi fizică;
- modernizarea sectoarelor, cum ar fi educaţia, securitatea, energia şi transportul;
- îmbunătăţirea calităţii vieţii; eficienţa energetică;
- gestionarea apei;
- adaptarea la schimbările climatice; informarea societatii;
- ceşterea veniturilor şi a profitabilităţii; deschiderea de noi linii de afaceri;
- dezvoltarea vânzărilor în noi arii geografice;
- lansarea pe piaţă a noi produse şi servicii într-un timp mai scurt şi la un preţ mai scăzut; efectuarea cupărăturilor online etc.

Efectele negative ale TIC sunt:

- emisiile de gaze poluante;
- pierderea contactului cu lumea reală (în cazul utilizarii excessive a computerului);
- afectarea ochilor (datorită radiaţiilor emise de monitor);
- deformarea sistemul osos (datorită poziţiei incorecte a corpului în timpul lucrului);

- emanare de ozon de la imprimante etc.

Conexiunea organismelor la Internet este în parte rezultatul presiunii sociale, de aceea se impune o analiză profundă pentru determinarea consecinţelor pozitive, gradul de eficacitate al instrumentelor TIC în anumite domenii, în continuare facem referire la impactul tehnologiilor informaţionale asupra organizării şi funcţionării procedurii de achiziţie publică. [6]

Procesul de achiziţie publică reprezintă o succesiune de etape şi operaţiuni prin care se debândeşte definitive sau temporar un produs, un serviciu sau o lucrare ca umare a atribuirii unui contract de achiziţii publice, în scopul îndeplinirii unui interes public.

Implementarea tehnologiilor informaţionale în efectuarea achiziţiilor publice oferă oportunităţi pentru optimizarea costurilor şi procedurilor atât pentru autorităţile contractante cât şi pentru agenţii economici care furnizează produsele şi serviciile sale. Achiziţiile electronice reprezintă procesul de vânzare şi cumpărare a bunurilor şi serviciilor de către agenţii economici şi instituţiile statului prin intermediul reţelei Internet.

Utilizarea unui sistem de e-Achiziţii contribuie la micşorarea costurilor proceselor de achiziţii prin minimizarea semnificativă a costurilor tranzacţionale anuale a părţilor implicate în proces. În urma utilizării tehnologiilor informaţionale în procesul de achiziţii, timpul necesar pentru efectuarea procedurilor de achiziţie şi costurile pentru livrarea documentaţiei se micşorează, iar transparenţa şi accesul public în timp real la informaţia privind achiziţiile publice creşte semnificativ.

Achiziţiile electronice reprezintă totalitatea metodelor utilizate pentru eficientizarea şi automatizarea procedurilor de achiziţie prin utilizarea tehnologiilor informaţionale. [7]

Autorităţile publice europene se referă la standarde în legislaţie, în politici şi în achiziţiile publice, pentru a realiza obiective societale cum sunt securitatea, interoperabilitatea, accesibilitatea, performanţele de mediu, etc. În timp ce industria poate utiliza orice tip de standarde, autorităţile publice manifestă o preferinţă clară, sau respectă chiar o obligaţie de a utiliza standarde care rezultă din proceduri deschise, transparente şi participative. Cu toate acestea, autorităţile publice pot contribui, prin referirea la standarde şi prin utilizarea acestora, la favorizarea competitivităţii industriei şi la promovarea concurenţei în folosul consumatorilor. [8]

Referirea la standarde în cadrul achiziţiilor publice poate constitui un mijloc important de favorizare a inovării, acordând, în acelaşi timp, autorităţilor publice, instrumentele de care acestea au nevoie pentru a-şi îndeplini sarcinile, îndeosebi în domeniul pieţelor-pilot, aşa cum este e-sănătatea. [9]

Achiziţiile publice trebuie să se conformeze Directivei 2004/18/CE care stabileşte o distincţie între standardele formale şi celelalte specificaţii tehnice pentru care se cere, de asemenea, o descriere a exigenţelor funcţionale. Aceasta solicită, între altele, utilizarea de specificaţii neutre din punct de vedere tehnologic,

pentru ca ofertele să poată reflecta diversitatea tehnică. Atunci când autorităţile publice fac referinţe la standarde tehnice în specificaţiile lor tehnice, acestea ar trebui să precizeze, de asemenea, dacă autorizează ca solicitanţii să demonstreze că oferta lor îndeplineşte cerinţele specificaţiilor, chiar dacă aceasta nu este conformă cu standardul tehnic respectiv.

În Republica Moldova mecanismele de utilizare a achiziţiilor electronice şi a sistemului dinamic sunt stabilite în Regulamentul privind achiziţiile publice aprobat prin Hotărârea Guvernului Nr. 776 din 26. 09. 2013 [10] şi Regulamentul privind achiziţiile publice folosind licitaţia electronică aprobat prin Hotărârea Guvernului Nr. 774 din 04. 10. 2013. [11]

Aceste regulamente transpun parţial Directiva 18/2004/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziţii publice de lucrări, de bunuri şi de servicii.

Cadrul legal al Republicii Moldova în domeniu crează premise pentru utilizarea instrumentelor de tehnologii informaţionale în procesul de achiziţii publice, precum:

- Comunicarea pe cale electronică între autorităţile contractante şi ofertanţi;
- Implementarea unui sistem dinamic de achiziţie în totalitate electronic;
- Publicarea în format electronic a anunţurilor, caietelor de sarcini şi a tuturor documentelor suplimentare;
- Efectuarea tuturor comunicărilor şi schimbului de informaţii pe cale electronică;
- Prezentarea pe cale electronică a ofertelor;
- Efectuarea licitaţiilor electronice.

În anul 2008, în Republica Moldova, a fost elaborat Registrului de stat al achiziţiilor publice (RSAP). Sistemul Informaţional Automatizat "Registrul de Stat al Achiziţiilor Publice" este un sistem informaţional şi de telecomunicaţii complex, care se caracterizează prin existenţa unui punct unic de acces la resursele, aplicaţiile şi serviciile informaţionale ce se referă la domeniul achiziţiilor publice. El serveşte drept instrument de susţinere a serviciilor de achiziţii publice, aplicînd schimbul informaţional prin intermediul mediului comunicaţional.

În anul 2012 lucrările de implementare au fost reluate şi începând cu luna octombrie Registrul de stat al achiziţiilor publice a fost lansat în exploatare oficial pentru un număr limitat de autorităţi contractante. [12] Platforma dată constituie prima etapă în derularea procesului de digitizare a achiziţiilor publice. Sistemul dat transpune achiziţiile publice într-un mecanism eficient, transparent si competitiv.

Agenţia Achiziţii Publice administrează şi utilizează SIA RSAP realizând:

- administrarea listei utilizatorilor înregistraţi în cadrul sistemului;
- supervizarea procesului de organizare a procedurilor de achiziţii publice prin intermediul SIA RSAP;
- supervizarea procesului de înregistrare a anunţurilor de intenţie;

- administrarea listei operatorilor economici calificaţi şi listei de interdicţie a operatorilor economici în conformitate cu Legea nr. 131 din 03. 07. 2015 [13] privind achiziţiile publice şi actele legislative secundare care reglementează desfăşurarea procedurilor de achiziţie publică.

Companiile ofertante, în baza accesului la Registru prin intermediul semnăturii digitale, au posibilitatea de a se înregistra si de a descărca documentele privind licitaţia în format electronic fără a se prezenta fizic la Agenţia de Achiziţii Publice sau Autoritatea Contractanta pentru a obţine setul de documente pe suport de hârtie. Totodată, interfaţa publică a RSAP (www. etender. gov. md) oferă tuturor cetăţenilor informaţia şi statutul despre licitaţiile curente şi cele încheiate. Datele detaliate despre fiecare tip de achiziţie şi informaţia relevantă pentru fiecare ofertant este accesibilă după înregistrarea în sistem şi autentificarea prin intermediul semnăturii digitale. RSAP reprezintă un sistem complex care este în continuă dezvoltare. Aceasta se datorează necesităţii ajustării acestuia la schimbările care au loc în procesul de achiziţii, necesitatea implementării funcţionalităţilor noi şi dezvoltarea tehnologiilor informaţionale.

Avem foarte multe beneficii utilizării tehnologiilor informaţionale (e-Achiziţii) în procesul de achiziţii publice:

1. Pentru Guvern:

- Creşterea transparenţei procesului de achiziţii publice;
- Îmbunătăţirea climatului pentru desfăşurarea afacerilor în ţară;
- Conformarea instituţiilor de stat şi a agenţilor economici cu politicile şi reglementările din domeniul achiziţiilor publice;
- Evidenţa tranzacţiilor de achiziţie în timp real şi analiza tendinţelor procurărilor efectuate;
- Oferirea instrumentelor de analiză şi raportare din domeniul achiziţiilor publice;
- Creşterea economiilor statului din contul reducerii costurilor de administrare a achiziţiilor.

2. Beneficii pentru cumpărătorii de produse şi servicii:

- Reducerea costurilor de administrare a procedurilor de achiziţii publice;
- Proces facil de efectuare a comenzilor/solicitărilor de produse şi servicii;
- Creşterea productivităţii instituţiilor prin reducerea timpului funcţionarilor implicaţi direct sau indirect în procesul de achiziţii. Aceasta le oferă funcţionarilor publici posibilitatea să se concentreze asupra funcţiilor şi sarcinilor cu prioritate mai înaltă;
- Asigurarea unei proporţii optime dintre preţul şi valoarea produselor achiziţionate;
- Stocarea şi gestionarea centralizată a informaţiei despre furnizori;
- Reducerea timpului pentru obţinerea produselor şi serviciilor.

3. Beneficii pentru furnizori:

- Reducerea costurilor administrative în procesul de achiziţii publice;

- Simplificarea procedurilor de achiziţii;
- Creşterea transparenţei procesului de achiziţii publice;
- Standardizarea procedurilor de achiziţii pentru utilizatorii achiziţiilor electronice;
- Existenţa unui mediu de concurenţă regulamentar;
- Reducerea costurilor de desfăşurarea a afacerii;
- Îmbunătăţirea accesului la achiziţiile publice pentru companiile mici şi mijlocii şi pentru agenţii economici cu sediul în diferite regiuni ale ţării;
- Simplificarea procesului de interacţiune cu instituţiile statului şi reducerea costurilor prin utilizarea unei singure interfeţe pentru furnizarea produselor şi serviciilor pentru Guvern;
- Acces la informaţia istorică despre achiziţiile efectuate care permit furnizorilor să estimeze corect şi competitiv preţurile pentru ofertele sale.

Lansarea SIA RSAP vine să sporească transparenţa, eficacitatea şi credibilitatea procesului de achiziţii publice din Republica Moldova. Digitizarea achiziţiilor contribuie la formarea unui mediu de afaceri competitiv si la creşterea clarităţii despre modul în care se cheltuiesc banii publici. Cu ajutorul SIA RSAP procesul de achiziţii trece de pe hârtie în format electronic. Odată cu dezvoltarea sistemului, cetatenii pot urmări on-line ciclul de viaţă al tuturor achiziţiilor publice derulate în Republica Moldova.

Dar avem şi o serie problem care împiedica dezvoltarea achiziţiilor electronice şi anume:

- lipsa unei strategii de dezvoltare a achiziţiilor electronice:
- lipsa unei abordări de prestare a serviciilor pentru facilitarea mediului pentru antreprenori;
- lipsa capacităţii gestionare a proiectelor de dezvoltare TIC;
- lipsa promovării posibilităţii de utilizare a achiziţiilor publice etc.

Dar, în concluzie, menţionăm faptul că totuşi Registrul de Stat al Achiziţiilor Publice, constituie un pas important nu numai în sporirea eficienţei managementului în acest domeniu ci şi la sporirea transparenţei în achiziţii.

Referinţe bibliografice:

1. Cibotaru E. Rolul tehnologiilor informaţionale în modernizarea sistemului educational. În: Materiale ale Conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale, *Teoria şi practica administrării publice*, Chişinău: AAP S. C. „Elan Poligraf" S. R. L. , 2018.
2. Evdochimov R. Conceptele de bază ale Tehnologiei Informaţiei şi Sistemului de calcul, pentru specialităţile neinformatice. Bălţi: Presa universitară bălţeană, 2011.
3. Popov L. Tehnologii informaţionale de comunicare. Note de curs pentru

studenţii Facultăţilor Economie şi Ştiinţe ale Naturii şi Agroecologie. Bălţi: Presa universitară bălţeană, 2006.
4. Modernizarea standardizării în domeniul tehnologiei informaţiei şi a comunicaţiilor în UE – direcţii de înaintare [citat 05.12.2021]. Disponibil: https://eur-lex. europa. eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52009DC0324
5. Caisîn S. Iniţiere în utilizarea ICT în şcoală : suport didactic pentru profesori. Partea 2 Chişinău: Univ. de Stat din Moldova, Univ. Pedagogică Ion Creangă, Inst. de instruire continuă, 2007.
6. Manual de educaţie alfabetizare în domeniul internetului [citat 06.12.2021]. Disponibil: https://rm. coe. int/internet-handbook-ro/16809f0b11
7. Achiziţiile publice în Republica Moldova: probleme şi soluţii [citat 06.12.2021]. Disponibil: https://www. expertgrup. org/ro/biblioteca/item/download/1178_4a7fd2d319a93ecd88d49edbd4de1514
8. Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziţii publice de lucrări, de bunuri şi de servicii [citat 06.12.2020]. Disponibil: http://anap. gov. ro/web/wp-content/uploads/2016/02/legislatie-973. pdf
9. Comunicare: O iniţiativă privind pieţele-pilot pentru Europa – COM (2007) 860.
10. Regulamentul privind achiziţiile publice aprobat prin Hotărârea Guvernului Nr. 776 din 26. 09. 2013, [citat 06.12.2021]. Disponibil: https://www. legis. md/cautare/getResults?doc_id=19379&lang=ro
11. Regulamentul privind achiziţiile publice folosind licitaţia electronică aprobat prin Hotărârea Guvernului Nr. 774 din 04. 10. 2013 [citat 03.12.2021]. Disponibil: https://www. legis. md/cautare/getResults?doc_id=19366&lang=ro
12. Registrul de stat al achiziţiilor publice [citat 04.12.2021]. Disponibil: https://tender. gov. md/ro/content/lansarea-sistemului-informa%C8%9Bional-automatizat-registrul-de-stat-al-achizi%C5%A3iilor-publice-sia
13. Legea nr. 131 din 03. 07. 2015 privind achiziţiile publice, [citat 06.12.2021]. Disponibil: https://www. legis. md/cautare/getResults?doc_id=113104&lang=ro